

Diğer / Other

30 Ekim 2020 Depreminin Düşündürdükleri

 Ali Kemal Çınar, Yusuf Ekici, Nejla Baysan

Şehir Plancıları Odası, İzmir Şubesi

I. Giriş

30 Ekim 2020 tarihinde saat 14:51'de İzmir-Seferihisar Körfezi açıklarında gerçekleşen deprem, kent planlamasının önemini bir kez daha gözler önüne sermiş, yaşanan can ve mal kayıpları¹ sağlıklı ve güvenli konut hakkını yeniden gündeme getirmiştir. Yeterli analiz ve değerlendirmelerden uzak planlama yaklaşımlarına prim verildiğinde, gayrimenkul rantı her şeyin üstünde tutulduğunda, kentler afetler karşısında savunmasız kalırlar. Yaşanan son deprem, kentlerimizin afetler karşısında ne kadar kırılgan olduğunu, kentlerin geçmişten bugüne bilimin değil, sermayenin talep ve beklentileri doğrultusunda “planlanması” sonucu yaşananlardan ders çıkartılması gerektiğini çok güçlü bir şekilde hatırlatmıştır. Yıkımların ve hasarlı binaların yoğunlaştığı Bayraklı-Bornova bölgesi İzmir'in imar planlarına uygun olarak gelişen kesimlerindedir (Şekil 1).

Yapılan ön incelemede bölgenin büyük bir kısmının jeolojik etütlerinin bulunmadığı, kalan kısmının da yapılaşma sonrası jeolojik etütlerinin yapılmış olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bölgedeki planlama ve projelendirme süreçlerinde yer bilimsel analizlerin eksikliği söz konusudur. Dokuz Eylül Üniversitesi, Deprem Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından bölgede yıkılan 17 binada yapılan incelemede, seçilen yapıların ortak özelliğinin zemin etütlerinin olmaması olduğu görülmüştür (İzGazete, 2021). Ayrıca yıkılan ve hasarlı binalarda yapı ölçeğinde kusurlar olduğu görülmektedir.

Kente, topluma ve doğaya karşı sorumluluğumuz gereği yaşanan bu felaketin düşündürdüklerini şu biçimde özetleyebiliriz (TMMOB ŞPO İzmir Şubesi, 2020a), 30 Ekim 2020 depremi:

- Yalnız yapı kusurlarının değil, yer seçimi ve plan kararlarındaki yanlışların da afetlere davetiye çıkardığını göstermiş, kent planlamasının önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir; eksik/kötü planlama süreçleri sonucu oluşan planlar da can ve mal kaybına sebeptir,
- Özellikle kent merkezlerinde, belirli nüfus ve yapı yoğunluk değerlerinin aşılması gerektiğini bizlere göstermiştir,
- Afet sonrası acil toplanma ve geçici barınma alanlarının yetersizliğini ortaya çıkarmıştır,
- Ulaşım altyapısının yeniden ele alınması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır,
- “İmar Barışı”nın ortaya çıkaracağı tehditler için uyarı niteliği taşımaktadır,
- Sağlıklı ve güvenli konut hakkını yeniden gündeme getirmiştir.

Şehir Plancıları Odası (ŞPO) İzmir Şubesinin görüşleri doğrultusunda hazırlanan bu yazı, yukarıda belirtilen sorunların ana kökeninin Türkiye'deki yapı, özellikle de konut üretiminin serbest piyasanın egemenliğine bırakılmasından kaynaklandığını iddia etmekte ve buradan hareketle halkımızın sağlığı ve can güvenliği için kamucu/toplumcu bir kent planlama yaklaşımının yeniden tesis edilmesi yönünde bir kolektif görüşün ifadesidir. İçeriğini bu bağlamda oluşturduğumuz değerlendirmemizin sonraki bölümünde, İzmir'de meydana gelmiş önceki depremlere ilgili özet bilgi ile özellikle 30 Ekim 2020 depreminin daha ayrıntılı irdelemesine yer verilmiştir. Değinen tüm unsurlar doğrultusunda oluşturulan görüş ve öneriler son bölümü oluşturmaktadır.

¹ 30.10.2020 tarihinde İzmir'de gerçekleşen depremde 117 can kaybı yaşanmış ve 1032 kişi yaralanmıştır (AFAD, 2020a).

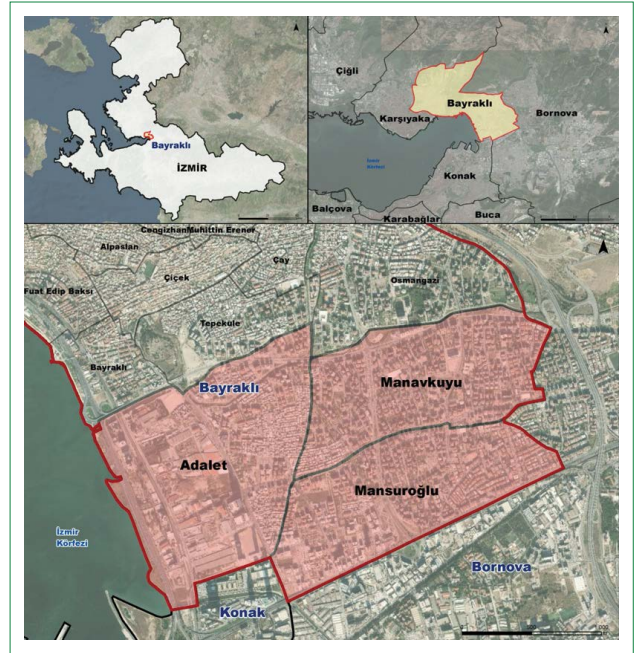
2. İzmir Depremleri

2.1. Önceki Depremler

Ege Bölgesi depremsellik açısından dünyanın en aktif bölgelerinden biridir ve tarihsel deprem kayıtları 2500 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Bahsi geçen bölgeye ait, 1900 yılı öncesi için 332 adet tarihsel dönem depremi kaydı mevcuttur. Bunlardan 688 yılı depreminde 20.000 can kaybindan bahsedilirken, İzmir kent merkezinde ve civarında çok ciddi yıkıma neden olan 1688 depreminde 15.000'in üzerinde insan hayatını kaybetmiştir (Ergin vd., 1967). Bölgede 1900 yılından günümüze kadar en büyüğü 6.8 (1955 Aydın/Söke) olmak üzere 695 adet $M_w > 4.0$ deprem meydana gelmiştir. İzmir ve civarında yakın tarihli hissedilen son depremler ise 17.10.2005 ($M_w=5.7$ ve 5.9), 21.10.2005 ($M_w=5.9$) şiddetindeki Seferihisar depremleri ve 12.06.2017 tarihli Karaburun açıklarında meydana gelen $M_w=6.2$ depremdir. Bahsedilen depremlerde can kaybı olmamış, yapısal hasarlar ve panik nedeniyle az sayıda yaralanma yaşanmıştır (AFAD, 2020b; B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, 2020).

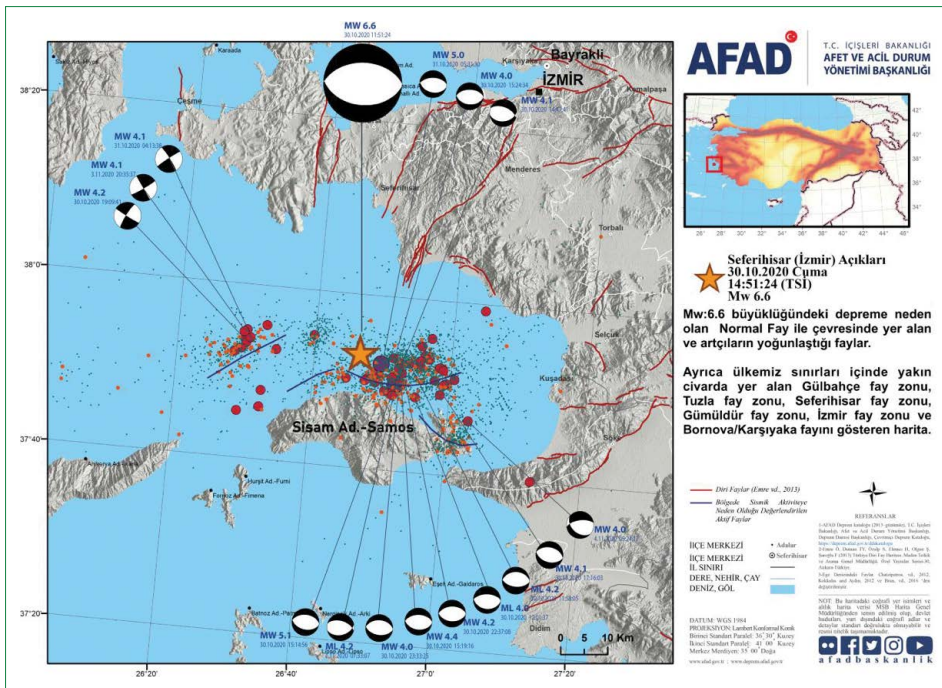
2.2. 30 Ekim 2020 Depremi

30.10.2020 günü saat 14:51'de merkez üssü Ege Denizi, Seferihisar-İzmir açıkları olan (Sisam Adası'nın hemen kuzeyinde, ülkemiz sınırları içinde Seferihisar ilçesinin kıyı kesimlerine yaklaşık 22 km uzaklıkta), aletsel büyüklüğü $M_w=6.6$ (AFAD), $M_w=6.9$ (B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü) büyüklüğünde, yerin 14.9 km derininde bir de-

Şekil 1. Depremden etkilenen bölge haritası (yazarlar tarafından üretilmiştir).

rem meydana gelmiştir. Ana şoktan, 09.12.2020 tarihine kadar geçen zamanda (41. günde), büyüklükleri 0.9 ile 5.1 arasında değişen 5099 adet artçı deprem kaydedilmiştir. Depremin belirgin süresi ise ilk hesaplamalara göre 15.7 sn'dir. Deprem Sisam Adasını kuzeyden sınırlayan yaklaşık 30 km uzunlukta Sisam Fayı üzerinde meydana gelmiştir.

Şekil 2. Deprem bölgesinin genişletilmiş tektonik durumunu ve depremlere neden olan fayları gösteren harita (AFAD, 2020b: 5).

Şekil 3. 30.10.2020 depremi hasar yoğunluk haritasında Bayraklı-Bornova bölgesi (TMMOB İzmir İKK, 2020b).

Deprem özellikle zemin etkisi ve yapısal problemlerden dolayı İzmir kent merkezinde Bayraklı mevkiinde can ve mal kaybına sebep olmuştur. Hasarın Bayraklı'da ve 7–10 katlı binalarda yoğunlaşmasının sebebi zemin büyütme etkisi nedeniyle bu binalara daha fazla deprem kuvvetlerinin etki etmiş olmasıdır. Bir çanak ya da çöküntü oluşturan İzmir Körfezi yaklaşık 600 m. kalınlıkta gevşek ve suya doygun bataklık-kıyı-delta çökellerinden oluşmaktadır. Bu gevşek-suya doygun zemin 72 km. uzaklıktaki bir depremin ($M_w=6.6$) hareketini birkaç kat büyütmüş ve süresini artırmış, yıkımların olduğu Bayraklı'da ivme, beklenen ivme değerinden 4–5 kat daha düşük olmuştur (AFAD, 2020b: vii, 6, 34). TMMOB İKK tarafından İzmir'de deprem haritalama ve tespit çalışmaları kapsamında hazırlanan hasar yoğunluk haritasında Bayraklı bölgesi Şekil 3'te verilmiştir.

Yaşanan depremden sonra yapılan hasar tespit çalışmaları sonuçlarında AFAD verileri ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) verilerinin farklılaştığı görülmektedir. AFAD Raporu (30.11.2020 itibariyle) İzmir genelinde 24 binanın yıkık, 449 binanın ağır hasarlı, 511 binanın orta hasarlı olduğunu; Manisa il sınırları içinde de 1 binanın yıkık, 1 binanın da ağır hasarlı olduğu sonuçlarını vermiştir (AFAD, 2020b). ÇŞB İzmir Deprem Afeti sunumundaki hasar tespit çalışmalarına (20.11.2020 itibariyle) göre ise 54 binanın yıkık, 602 binanın ağır hasarlı, 720 binanın orta hasarlı olduğu belirtilmiş olup, İzmir İl genelini içeren değerler Tablo 1'de verilmiştir. Bu tabloya göre Bornova ve Bayraklı ilçelerindeki Yıkık+Acil yı-

kılması gereken+Ağır hasarlı bina toplamının, İzmir'deki aynı toplama oranı %35, Bayraklı ilçesi için ise %25'tir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020).

Bayraklı'da deprem anında yıkılan ve arama kurtarma faaliyetlerinin yoğun olarak yaşandığı apartmanlardan örnekler Şekil 4'te verilmiştir. Seferihisar ve Çeşme ilçesinin kıyı kesimlerinde deprem nedeniyle tsunami olduğu rapor edilmiş olup Seferihisar-Sığacık bölgesindeki taşkında bir kişi yaşamını yitirmiş ve maddi hasar oluşmuştur.

Deprem nedeniyle yaşanan hasarın Bayraklı ve Bornova sınırları içinde, zemini uygun olmayan ve ruhsatlı yapıların bulunduğu yerlerde yaşandığı, bu alanların ise 1980'li yıllar öncesinde yaygın tarımsal faaliyetlere konu bir bölge olduğu bilinmektedir. Dönemin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanan imar planları aracılığıyla bölge yerleşime açılmış, sonrasında ise yerel yönetimlerce aynı plan kararları ve yapılan plan değişiklikleri üzerinden yapılaşmalar devam etmiştir. Bölgenin bir kısmının jeolojik etüdü bulunmakla birlikte, mevcut yapılar jeolojik etüt öncesi yapılmış ve uygulamalar da jeolojik etüdü olmayan imar planları doğrultusunda günümüze kadar devam etmiştir. Sonuç olarak Bornova Belediyesi (Manavkuyu Mah. ve Mansuroğlu Mah.), Karşıyaka Belediyesi (Adalet Mah.) ve 2009 yılında kurulan Bayraklı Belediyesi² tarafından alanın zemin yapısı bilinmeden yürürlükteki imar planları doğrultusunda uygulama işlemlerine devam edilmesi sonucunda ağır bir tablo ortaya çıkmıştır.

² 22 Mart 2008 tarihli ve 26824 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun'a göre, belediye kurulmak üzere İzmir ilinde Bayraklı ilçesi kurulmuştur (Resmî Gazete, 2008).

Tablo 1. İzmir ili genel hasar tespit tablosu

İlçe	İzmir ili genel hasar tespit tablosu														Toplam acı+agir+yıkık	
	Yıkık		Acil yıkılacak		Ağır		Orta		Az hasarlı		Hasarsız		Toplam tespit sayısı			
	Bina	Bağımsız bölüm	Bina	Bağımsız bölüm	Bina	Bağımsız bölüm	Bina	Bağımsız bölüm	Bina	Bağımsız bölüm	Bina	Bağımsız bölüm	Bina	Bağımsız bölüm		
Bornova	7	7	2	2	59	105	72	508	894	7.420	55.612	212.993	56.646	221.035	68	114
Bayraklı	9	136	30	795	127	1.922	170	3.305	1.372	16.659	29.785	121.733	31.493	144.550	166	2.853
Seferihisar	2	2	0	0	23	47	33	49	235	471	6.805	13.425	7.098	13.994	25	49
Aliağa	2	2	0	0	11	71	20	178	107	1.127	1.629	12.845	1.769	14.223	13	73
Buca	1	1	1	35	28	180	49	431	428	4.311	9.588	53.031	10.095	57.989	30	216
Karabağlar	2	2	1	1	21	95	33	358	345	3.922	4.766	34.001	5.168	38.379	24	98
Karşıyaka	6	7	0	0	25	392	105	1.638	1.239	16.607	15.512	135.099	16.887	153.743	31	399
Kemalpaşa	0	0	0	0	10	11	2	111	42	77	1.134	2.015	1.188	2.114	10	11
Konak	3	6	1	15	40	231	55	858	642	6.975	5.504	29.152	6.245	37.237	44	252
Menderes	1	2	0	0	23	94	29	129	192	941	1.745	4.730	1.990	5.896	24	96
Diğer	17	18	0	0	214	402	120	915	1.187	7.801	18.004	75.543	19.542	84.679	231	420
Toplam	50	183	35	848	581	3.550	688	8.480	6.683	66.311	150.084	694.567	158.121	773.839	666	4.581
İcmal	Hasar tespiti yapılan kamu binaları															
	Okul	Cami		Diğer kamu binaları												
Toplam tespit sayısı	1.810	517		1.919												
Ağır hasarlı bina sayısı	18	10		20												
Orta hasarlı bina sayısı	33	18		23												

Kaynak: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020.

Şekil 4. (a) Rıza Bey Apt.-solda. (b) Emrah Apt.-sağda (Gazete Duvar, 2020).

3. Görüş ve Öneriler

1999 yılında yaşanan Marmara Depremi, neden olduğu can ve mal kayıplarıyla kentlerimizde çok ciddi sıkıntıların bulunduğunu ve bunlara ivedilikle müdahale edilmesi konusunu çok güçlü bir şekilde hatırlatmış oldu. Ancak deprem sonrası iyi niyetli yasal düzenlemelere gidilmiş olsa da, bunların sistemin bütününe iyileştirdiğini söylemek güçtür. Türkiye’de kentleşme süreçlerinde sermaye birikiminin hızlandırılması amacıyla kamunun planlama konusundaki yetkilerinin piyasa lehine düzenlenmesi ve kamusal denetim süreçlerinin zayıflatılması bugün yaşanan tablonun önemli kaynaklarından birini oluşturmaktadır. 1999 Marmara ve 2020 Ege Denizi depremlerinin ortak özelliği, tarihsel depremlerde alışageldiği gibi Türkiye taşrasındaki köy, kasaba, küçük ilçe gibi yerleri değil; ülkenin, bölgenin “gelişmiş” sayılan yörelerini, toplumun orta sınıflarının yaşadığı yerleri vurması olmuştur. Daha önce değinildiği gibi 30.10.2020 depreminde can kayıplarının, yıkımların ve hasarlı binaların yoğunlaştığı Bayraklı-Bornova bölgesinin kent planlı gelişen kesimlerinden olması çarpıcıdır. Bu durum, bölgenin yer seçim kriterlerini şehir planlaması açısından; yer bilimsel ve yapısal özelliklerini ise mühendislik/mimarlık hizmetleri açısından tartışma konusu haline getirmiştir.

Ayrıca ülkemizin deprem kuşağında olduğu bilinen bir gerçek iken, yakın tarihte yaşanan birçok depremde olduğu gibi 30.10.2020 tarihinde Ege Denizi’nde gerçekleşen ve ağırlıklı İzmir’i etkileyen deprem de, alınan önlemlerin yetersiz olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. İllerde AFAD koordinasyonunda hazırlanan afet yönetimi/müdahalesi türü planların yaşadığımız son depremde yetersiz olduğu, arama-kurtarma faaliyetlerindeki başarının ötesinde uygulanmadığı görülmüştür.

Yürürlükte bulunan imar mevzuatında, hazırlanan imar planlarında afet vb. kentsel risklere ilişkin yapılması gereken çalışmalar tarif edilmekte, fakat ilgili kamu kurumları tarafından gereğinin yerine getirilmediği anlaşılmaktadır. 14.06.2014 tarih ve 29030

sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde (MPYY) imar planları hazırlanırken afet ve diğer kentsel risklere ilişkin çok sayıda hüküm yer almaktadır.³ Yönetmelik maddeleri değerlendirildiğinde kentsel riskleri önlemeye ilişkin azımsanmayacak düzeyde hüküm bulunmakla birlikte, belirsizliklerin de bulunduğu görülmektedir. Örneğin Prof. Dr. Murat Balamir’in afete karşı dirençli kentlere ilişkin ifade ettiği “kentsel riskleri azaltma ve sakinim planlaması” kavramlarının ilk defa mevzuatta yer almalarına karşın, sakinim planının kim tarafından ve nasıl hazırlanacağı belirsizliğini korumaktadır. “Kentsel sakinim planlaması yalnızca fiziki düzenlemelerle sınırlı değil, sosyal, finansal, yönetsel bir kapsama sahiptir ve imar planlaması pratiğinin kullandığı bilgi ve yöntemlerin ötesinde bir içerik gösterdiği gibi, katılımcı süreçler gerektirmektedir” (Balamir, 2007: 92). Yine yönetmeliğin yazımından kaynaklı olsa gerek “afetlere karşı daha dayanıklı ve güvenli hale getirileceğine” ilişkin ifadenin sadece Koruma Amaçlı İmar Planı tanımında olması, eksik ve çelişkili bir durumdur. Sonucu değiştirecek esas önemli nokta, idarenin mevzuatı uygulanır kılma konusundaki niyeti ve bu yöndeki denetimidir.

Buradan hareketle öncelikli olarak depreme dirençli kentlerin oluşturulması esas alınmalı ve yanı sıra deprem sonrası oluşacak karmaşa ve paniğin giderilmesine yönelik afet yönetim planları ile birlikte, afetzedelerin toplanabileceği, tahliyelerinin sağlanabileceği ve kalınacak süre içinde temel gereksinimlerini karşılayabilecekleri güvenli toplanma/barınma alanları oluşturulmalıdır. Acil toplanma alanları belirlenirken, imar planlarında park, çocuk oyun alanı, semt spor alanı, açık pazar yeri gibi mülkiyeti kamuya ait ve etrafı çevrili olmayan alanların tercih edildiği görülmektedir. Fakat acil toplanma ve geçici barınma alanlarının imar mevzuatında tanımlanmaması ve dolayısıyla imar planı kararlarına yansıtılmaması sebebiyle, İzmir ve İstanbul araştırmalarından da görülebileceği gibi acil toplanma alanları mülkiyet değişimi ve plan değişiklikleri (altyapı-ulaşım, avm, konut, vd) yüzünden kullanılmaz hale gelebilmekte ve sayıları azalabilmektedir (Çınar vd., 2018; Diken, 2015).

³ MPYY: Madde 7-ğ, 8-10, 14-b, 19-h, 21-9, 21-13, 22-2, 23-v, 24-i, 27-c (Resmî Gazete, 2014).

Bayraklı ilçesinde yıkımların yoğunlaştığı Adalet, Manavkuyu ve Mansuroğlu Mahalleleri'nde Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) İzmir 2019 (AFAD-İzmir, 2019) kapsamında belirlenen "Afet ve Acil Durum Toplanma Alanları" ile toplanma alanı olarak belirlenmemiş olmakla birlikte saha çalışmamız sırasında pratikte toplanma alanı olarak kullanılan açık ve yeşil alanlar, niceliksel (büyüklük) ve niteliksel (erişim, yapılaraya yakınlık, altyapı, vb.) olarak yeterlilikleri yönüyle incelenmiştir. Özetle, belirlenen toplanma alanlarının büyüklük, kapasite, erişim, altyapı ve ikincil tehlikeler açısından eksikler ve sorunlar içerdiği, bazı toplanma alanlarının çadır kurulmak suretiyle geçici barınma amaçlı olarak da kullanıldığı, Adalet Mahallesi'nde ise toplanma alanı bulunmadığı gözlenmiştir (TMMOB ŞPO İzmir Şubesi, 2020b).

Hızla yapılması gerekenlerden biri; kent bütününde acil toplanma alanı olarak belirlenen yerlerin ulusal/uluslararası kriterler gözetilerek niceliksel ve niteliksel olarak yeniden değerlendirilmesi, bu kapsamda bazı alanların aynı zamanda geçici barınma alanı (çadırkent/konteynerkent) olarak da kullanılabilmesi varsayılarak (ideal olan toplanma ve geçici barınma olarak ayrıştırılmasıdır) vaziyet planının hazırlanmasıdır. Bu alanların plan bütününde ayrılması gerektiği, plan değişiklikleri aracılığıyla yok edilmesini engellemek amacıyla 3194 sayılı İmar Kanunu ve MPYY'nde "Acil Toplanma Alanı" ve "Geçici Barınma Alanı" kullanımlarına ilişkin tanımlamalar yapılmalıdır.

Bir diğer tartışılması gereken husus riskli alanlar/kentsel dönüşüm bölgeleridir. Sadece düzensiz konut alanlarının afet riski taşıdığı ve riskli alan/kentsel dönüşüm bölgesi olmaları gerektiği öngörüsü, 1999 Marmara ve 2020 Ege Denizi depremlerinin kent inmar planları ile gelişmiş, birçoğu mühendislik/mimarlık hizmeti almış yapılarının bulunduğu bölgelerini etkilemesi, önemli kamu binalarının dahi hasarlı/kullanılamaz hale gelmesi ile boşa çıkmıştır. Dolayısıyla afet riskini nasıl tanımlayacağımız ve buna bağlı olarak nerelerin riskli alan ilan edilmesi gerektiği konusunda yeni bir yol haritasına ihtiyaç vardır. Riskli alan ilanlarının gerekçesi bilimsel kriterler doğrultusunda verilmelidir. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. Maddesi uyarınca daha önceden riskli alan/kentsel dönüşüm ve gelişim bölgesi olarak ilan edilmiş ve henüz uygulaması gerçekleştirilmemiş bölgelere ait kararlar ve projeler revize edilmelidir.

Her deprem sonrasında karar vericilerin yapılmış hatalardan gereken dersleri çıkartması gerekirken, depremin toplum aleyhine sermayenin lehine olacak şekilde bir fırsata dönüştürüldüğünü görüyoruz. Yaşanan 30.10.2020 depreminden bir kaç gün sonra şehircilik biliminin bütünüyle yok sayılarak hiçbir bilimsel araştırma yapılmadan yıkılan binaların yerine zemin+ 5 katlı binaların yapılacağı (HaberTürk, 2020), geçmiş-

te yaşanmış sel felaketi nedeniyle orman statüsü kazandırılan ve bir kısmı doğal sit olan alanının rezerv alan tartışmalarına konu edildiği (TMMOB İzmir İKK, 2020c), yerel yönetimler tarafından mevcut imar planlarındaki yoğunluk değerlerinin artırılmasının (Ege'de SonSöz, 2020) çözüm olarak sunulduğu bir durumda, yeni felaketlere kapının aralandığını ifade etmek bir zorunluluk olarak önümüzde durmaktadır. Planlamanın kamu ve toplum yararı hedefinden uzaklaştığı her düzenleme, kentsel alanın yaşanabilirliğini zayıflatmakta ve afetler karşısında savunmasız kalmasına neden olmaktadır. Ancak söz konusu tartışmaların dikkate alınmadığı, bilimsel dayanakta yoksun ve çok hızlı bir şekilde Bayraklı ilçesi 2261 ada 59 parselin yaklaşık 360 hektarı ve 14,18 hektarlık 37908 ada 2 parselin tamamı, evlerini kaybeden vatandaşlara kalıcı konut yapılmak gerekçesiyle 26.11.2020 tarih ve 31316 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan karar ile orman vasfı dışına çıkarılmıştır (Resmî Gazete, 2020). Ayrıca 09.11.2020 tarihli ve 237958 sayılı Bakanlık Makamı Oluru ile alanın sit statüsü yeniden düzenlenmiş, bir kısmı tamamen doğal sit statüsü dışına çıkarılmıştır (ÇŞB-İzmir, 2020). Yukarıda açıklanan gerekçeler doğrultusunda her iki idari işlemin yürütmesinin durdurulması ve iptali talebiyle TMMOB tarafından dava açılmıştır.

Başta ÇŞB, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri tarafından popülist açıklamalar yerine, gelecekteki olası depremler göz önüne alınarak ihtiyaç duyulacak rezerv alanları belirlemek üzere, şehircilik biliminin ilke ve esasları çerçevesinde, kent içerisinde yer bilimsel ve imar mevzuatı yönünden herhangi bir kısıtı olmayan, kamu mülkiyetindeki alanların araştırılması ve aynı zamanda il bütününde yapı envanterinin çıkarılarak risk düzeylerinin tespiti yoluna gidilmelidir. Deprem en çok etki ettiği ve şu anda yıkılan bazı bölgelerin dahi ÇŞB tarafından proje alanı olarak seçildiği Bayraklı bölgesinde ise ivedi olarak jeolojik-jeoteknik etüt raporlarının hazırlanması, bu raporlar kapsamında alandaki imar planlarının bütüncül olarak yeniden ele alınması gerekmektedir.

Sonuç olarak; yaşanan her deprem sonrasında olduğu gibi 30.10.2020 tarihinde yaşanan deprem sonrasında da afet sonrası planlamaya çözüm olarak sunulan tek aracın "yoğunluk artışı" şeklinde tartışılıyor olmasının şehircilik ilkeleri ve afet yönetimi ile ilgisi bulunmamaktadır. Sermayeye can suyu olarak sunulan büyük ölçekli kentsel projelere ayrılan kamu kaynakları ile kentlerimizde var olan sorunların önemli bir kısmının çözülebileceği tartışmasız bir gerçektir. Afet ve diğer kentsel risklerin yüksek olduğu İzmir kent bütününde (öncelikli olarak kent merkezinde) kentsel risk analizleri ve sakinim planlaması çalışmalarının yapılması, afet ve diğer kentsel riskler için yapılmış risk azaltıcı önlem ve tedbirlerin alınması, jeolojik-jeoteknik-mikro bölgeleme etütleriyle beraber bir dizi kapsamlı çalışmanın yapılması bir zorunluluktur.⁴ İzmir Deprem Master

⁴ Deprem sonrası yaşanan tartışmalar da dikkate alınarak TMMOB ŞPO İzmir Şubesi tarafından 28.12.2020 tarihinde "Afetler Karşısında Dirençli Kentlere İhtiyacımız Var! Ne Yapma(ma)lı?" başlıklı açıklama ile konuya ilişkin görüşümüz kamuoyu ile paylaşılmıştır (TMMOB ŞPO İzmir Şubesi, 2020c).

Planı yenilenmeli, mevcut yapı denetim sistemi zeminle ilgili mühendislik çalışmaları ve denetçilerin mesleki yetkinliği gibi konularda iyileştirilmeli, depreme dayanıklı yapı tasarımı ve üretimi desteklenmeli, yapısal değerlendirmeler 1.1.2019'da yürürlüğe giren Türkiye Bina Deprem Yönetmeliğine (Resmî Gazete, 2018) göre gerçekleştirilmelidir (TMMOB İzmir İKK, 2020a; İMO, 2020). Yukarıda açıklanan hedeflere ulaşılması, kentlerimizin toplum ve doğa yararını dikkate alınarak planlanması ile mümkündür.

KAYNAKLAR

- AFAD. (2020a, 26 Kasım). İzmir Seferihisar Depremi-Duyuru 81. Erişim tarihi:07.12.2020, <https://www.afad.gov.tr/izmir-seferihisar-depremi-duyuru-81-26112020---2100>
- AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı. (2020b). 30 Ekim 2020 Sisam Adası (İzmir Seferihisar Açıkları) Mw 6.6 Depremi Raporu. Erişim Tarihi: 18.12.2020, <https://deprem.afad.gov.tr/depremdokumanlari/2065>
- AFAD-İzmir İl Müdürlüğü. (2019). TAMP-İzmir 2019. Erişim Tarihi: 07.12.2020, <https://izmir.afad.gov.tr/tamp-izmir-2019>
- Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun. (2012). T.C. Resmî Gazete, 28309, 31 Mayıs 2012, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6306&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 27.01.2021)
- Balamir, M. (2007). Afetler Politikası ve Sakınım Planlaması. TMMOB JMO Haber Bülteni-2007/3. Erişim tarihi: 07.12.2020, https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/20ab15a36e8643d_ek.pdf?dergi=HABER%20B%DCLTEN%DD
- Belediye Kanunu. (2005). T.C. Resmî Gazete, 25874, 13 Temmuz 2005 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 27.01.2021)
- Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. (2020). 30 Ekim 2020 Ege Denizi Depremi Basın Bülteni. Erişim Tarihi: 16.12.2020, <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/30-ekim-2020-mw6-9-ege-denizi-izmir-depremi/>
- Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2008). T.C. Resmî Gazete, 26824, 6 Mart 2008. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080322M1-1.htm> (Erişim Tarihi: 05.01.2021)
- Çınar, A.K., Akgün, Y., Maral H. (2018). Afet sonrası Acil Toplanma ve Geçici Barınma Alanlarının Planlanmasındaki Faktörlerin İncelenmesi: İzmir-Karşıyaka Örneği, Planlama, 28(2): 179-200.
- Diken. (2015, 30 Mart). İstanbul'da afet toplanma alanlarının yarından fazlası 'rant'a açıldı! (AKUT Başkanı Nasuh Mahruki ve İMO İstanbul Şube Başkanı Cemal Gökçe ile röportaj). Erişim tarihi: 25.01.2021, <http://www.diken.com.tr/istanbulda-afet-toplanma-alanlarinin-yaridan-fazlasi-ranta-acildi/>
- Eg'de SonSöz. (2020, 11 Aralık) Deprem sonrası çok önemli hamle! İmar revizyonu geliyor. Erişim Tarihi: 13.12.2020, <http://www.egedeson-soz.com/haber/Deprem-sonrasi-cok-onemli-hamle-Imar-revizyonu-geliyor/1055657>
- Ergin, K., Güçlü, U., Uz, Z. (1967). Türkiye ve Civarının Deprem Kataloğu (Milattan sonra 11 yılından 1964 sonuna kadar). İTÜ Maden Fakültesi Ofset Baskı Atölyesi.
- Gazete Duvar. (2020, 2 Kasım). Depremde yıkılan binalar: Önce... Sonra... Erişim Tarihi: 25.12.2020, <https://www.gazeteduvar.com.tr/depremd-yikilan-binalar-once-sonra-galeri-1503330>
- HaberTürk. (2020, 4 Kasım). İzmir'de yeni yapacağımız konutlar zemin artı 5'i geçmeyecek. Erişim Tarihi: 13.12.2020, <https://www.haberturk.com/bakan-kurum-izmir-de-yeni-yapacagimiz-konutlar-zemin-arti-5-i-gecmeyecek-haberler-2858811-ekonomi>
- İmar Kanunu. (1985). T.C. Resmî Gazete, 18749, 9 Mayıs 1985 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3194&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 27.01.2021)
- İTÜ. (2020). 30.10.2020 İzmir Depremi Değerlendirme Raporu. Erişim Tarihi: 10.12.2020, https://haberler.itu.edu.tr/docs/default-source/default-document-library/izmir-depremi_raporu_2020.pdf
- İzGazete. (2021, 15 Ocak). Prof. Dr. Sözbilir: İzmir depreminde yıkılan binaların ortak özelliği... Erişim Tarihi: 17.01.2021, <https://www.izgazete.net/genel/prof-dr-sozbilir-izmir-depreminde-yikilan-binalarin-ortak-ozelligi-h59722.html>
- İzmir Büyükşehir Belediyesi. (1999). İBB Deprem Master Planı, Radius Projesi Final Raporu

- İzmir İli, Bayraklı İlçesi, Bayraklı Mahallesinde Bulunan Bazı Alanların Orman Sınırları Dışına Çıkarılması Hakkındaki Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 3226). (2020). T.C. Resmî Gazete, 31316, 26 Kasım 2020. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/11/20201126-5.pdf> (Erişim Tarihi: 27.01.2021)
- Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) (2002). Türkiye Cumhuriyeti İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahil Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması, Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul.
- Laçiner, Ö. (1999). Depremde Orta Sınıflar. Birikim Sayı 125-126 - Eylül/Ekim 1999
- Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği. (2014). T.C. Resmî Gazete, 29030, 14 Haziran 2014. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm> (Erişim Tarihi: 13.12.2020)
- Olcan, A. ve Avcı, B. (2020, 6 Kasım). Bir şehir planıcısının gözüyle İzmir ve deprem: İzmir'i İstanbullulaştırmanın bedeli (Zafer Mutluer ile söyleşi). 1+1 Forum. Erişim tarihi: 18.12.2020, <https://www.birartibir.org/kent-hakki/919-i-zmir-i-i-stanbullastirmanin-bedeli>
- Sphere Projesi. (2011). İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Yardımda Asgari Standartlar. Üçüncü Baskı. ISBN 978-1-908176-00-4. Practical Action Publishing, İngiltere. Erişim Tarihi: 25.08.2020, <https://spherestandards.org/handbook/editions/>
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2020, 20 Kasım). 30 Ekim 2020 İzmir deprem afeti [Powerpoint slaytı]. Erişim Tarihi: 04.01.2021, https://webdosya.csb.gov.tr/db/izmir/haberler/2020_20201121031632.pdf
- T.C. İzmir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (ÇŞB-İzmir). (2020, 19 Kasım). Doğal Sit Alanı Tescili, Duyuru No:2020/05. Erişim Tarihi: 14.01.2021, <https://izmir.csb.gov.tr/dogal-sit-alani-tescili-i-93070>
- TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası (İMO)-İzmir Şubesi. (2020). 30 Ekim 2020 Tarihinde Meydana Gelen İzmir Depremi Raporu. Erişim Tarihi: 20.12.2020, http://izmir.imo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=35666&trpi=2&sube=16
- TMMOB İzmir İKK. (2020a). 30 Ekim 2020 İzmir Depremi İlk Gözlem Raporu. Erişim Tarihi: 21.12.2020, http://www.tmmobizmir.org/wp-content/uploads/2020/11/Tmmob_deprem_on_rapor.pdf
- TMMOB İzmir İKK. (2020b). İzmir Depremi Haritalama ve Tespit Çalışmaları. Erişim Tarihi: 24.11.2020, <https://www.izmirdepremi.com/hasar-yogunluk-haritasi.html>
- TMMOB İzmir İKK. (2020c). Ormanlar ve yeşil alanlar deprem mağdurlarına sahip çıkma bahanesi ile daraltılamaz! Bir felaketin yaraları sarılırken bir başka felakete zemin hazırlanamaz! Erişim Tarihi: 13.12.2020, <http://www.tmmobizmir.org/wp-content/uploads/2020/11/Basin-Aciklamasi-2.pdf>
- TMMOB JMO. (2007). Haber Bülteni, Sayı: 2007/3. Erişim tarihi: 7.12.2020, https://www.jmo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?dergikod=2&kodu=267&dergi=HABER%20B%DCLTEN%DD
- TMMOB ŞPO İzmir Şubesi. (2020a). Güvenli kentler, vatandaşlık hakkıdır! Erişim Tarihi: 10.12.2020, <http://spoizmir.org/guvenli-kentler-vatandaslik-hakkidir>
- TMMOB ŞPO İzmir Şubesi. (2020b). Toplan-ma alanları niteliksel olarak yeterli mi? Erişim Tarihi: 02.12.2020, <http://spoizmir.org/toplan-ma-alanlari-niteliksel-olarak-yeterli-mi>
- TMMOB ŞPO İzmir Şubesi. (2020c). Afetler karşısında dirençli kentlere ihtiyacımız var! Ne yapma(ma)lı? Erişim tarihi:03.01.2021, <http://spoizmir.org/afetler-karsisinda-direncli-kentlere-ihtiyacimiz-var-ne-yapmamali/>
- Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği. (2018). T.C. Resmî Gazete, 30364, 18 Mart 2018. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180318M1-2.htm> (Erişim Tarihi: 04.01.2021)
- Yiğitcanlar, T., Bolposta, R., Yankaya, U., Kınacı, O., Baradan, B., Bektaş, B. (2005). Afet Sonrası Geçici Yerleşim Alanlarının Tasarımında Stratejik Seçim Yaklaşımı. Planlama. 2005/2, 89-100